

Activiteitenplan

Bielzenwand Arboretum te Wageningen

Gemeente Wageningen

Activiteitenplan

Bielzenwand Arboretum te Wageningen

Gemeente Wageningen

In opdracht van	Gemeente Wageningen Postbus 1 6700 AA Wageningen
Contactpersoon	[REDACTED]
Telefoon	[REDACTED]
E-mail	[REDACTED]@wageningen.nl
Datum	18 september 2025
Rapportagenummer	NIRP20250180
Hoofdkantoor	NatuurInclusief B.V. De Vente 1 7261 ST Ruurlo 0545 723032 info@natuurinclusief.nl www.natuurinclusief.nl
Opsteller	[REDACTED]
Telefoon	[REDACTED]
E-mail	[REDACTED]@natuurinclusief.nl
Paraaf	[REDACTED]
Kwaliteitscontrole	[REDACTED]
Paraaf	[REDACTED]

NatuurInclusief B.V. is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van NatuurInclusief B.V.; opdrachtgever vrijwaart NatuurInclusief B.V. voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/ of openbaar worden gemaakt d.m.v. fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en NatuurInclusief B.V., noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoud

	Samenvatting	4
	Inleiding	5
	1.1 Afbakening	5
	1.2 Leeswijzer	5
1	Gegevens aanvrager	6
	2.1 Officiële aanvrager	6
	2.2 Gemachtigde aanvrager en contactpersoon	6
2	Onderzoekslocatie	7
	3.1 Beschrijving onderzoekslocatie	7
3	3.2 Geplande ingreep	8
	3.3 planning	9
	Resultaat uitgevoerde onderzoeken	10
4	4.1 Quicksan	10
	4.2 Aanvullende onderzoeken	10
	4.3 Kleine marters (wezel, hermelijn en bunzing), steenmarter en boommarter	10
	4.4 Ringslang, kamsalamander en hazelworm	14
	Resultaten ringslang	14
	Resultaten kamsalamander	15
	4.5 Grote bosaardbei	17
	4.6 Buizerd en Sperwer	17
5	4.7 Steenuil	18
	Effectanalyse en maatregelen	19
	5.1 kleine marters (wezel, hermelijn en bunzing), steenmarter en boommarter	19
	5.2 Ringslang	19
	5.3 Hazelworm	19
	5.4 Kamsalamander	20
	5.5 Grote bosaardbei	20
	5.6 Buizerd en sperwer	20
6	5.7 Steenuil	20
	5.8 Mitigerende of compenserende maatregelen	20
	5.9 Mogelijkheden werken middels gedragscode of (pre-)SMP	23
	5.10 Algemene vogels	23
	Toetsing vergunningscriteria	24
	6.1 Andere bevredigende oplossingen	24

Locatie en inrichting	24
Werkwijze	24
Planning	24
6.2 Wettelijk belang.....	24
6.3 Waarborg staat van instandhouding	25
Aanvraag	26
7.1 Soorten van verbodsbepalingen	26
7.2 Vergunning periode	26
7.3 Eerder verleende vergunning voornemen	26
Literatuur	27
Bijlage 1 Wettelijk kader	28

Samenvatting

Gemeente Wageningen is voornemens het Bergpad onderlangs het uitzichtpunt van het Belmonte Arboretum te Wageningen te renoveren doormiddel van het plaatsen van een nieuwe wand tegen de huidige bielzenwand, waarna het vrijgekomen terrein opnieuw toegepast wordt als wandelpad.

Binnen het plangebied is één verblijfplaats aanwezig van steenmarter, één verblijfplaats van bunzing, en zijn leefgebied en verblijfplaatsen van ringslang en hazelworm tevens aanwezig.

De geplande werkzaamheden resulteren in het vernietigen of verstoren van deze verblijfplaatsen en dit leefgebied van deze soorten. Dit betekent dat er schadelijke handelingen zoals genoemd in het Bal worden uitgevoerd. Namelijk het beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen (art 11.54, lid 1, onder b, Bal). Daarom is het noodzakelijk om een omgevingsvergunning aan te vragen bij de provincie Gelderland. Er worden mitigerende maatregelen getroffen om de effecten van de aantasting van de verblijfplaatsen en het leefgebied van de soort te beperken en ongedaan te maken. Een deskundige op het gebied van deze soorten adviseert hierin.

Tevens is het noodzakelijk dat zorgvuldig handelen wordt gegarandeerd. Een ecologisch werkprotocol wordt daarom aanbevolen zodat alle medewerkers op locatie op de hoogte zijn en weten wat te doen wanneer zij (beschermde) soorten tegenkomen tijdens de werkzaamheden.

Inleiding

Gemeente Wageningen is voornemens het Bergpad onderlangs het uitzichtpunt van het Belmonte Arboretum te Wageningen te renoveren doormiddel van het plaatsen van een nieuwe wand tegen de huidige bielzenwand, waarna het vrijgekomen terrein opnieuw toegepast wordt als wandelpad.

1

Gedurende het aanvullend onderzoek in 2024 en 2025 kwam naar voren dat er binnen het plangebied één verblijfplaats van steenmarter en één verblijfplaats van bunzing aanwezig zijn, ook wordt het plangebied door hazelworm en ringslang het gehele jaar door gebruikt.

De geplande werkzaamheden resulteren in het vernietigen of verstoren van deze verblijfplaatsen en dit leefgebied van deze soorten. Dit betekent dat er schadelijke handelingen zoals genoemd in het Bal worden uitgevoerd. Namelijk het beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen (art 11.54, lid 1, onder b, Bal). Daarom is het noodzakelijk om een vergunning flora-fauna aan te vragen bij de provincie Gelderland. Er worden mitigerende maatregelen getroffen om de effecten van de aantasting van de verblijfplaatsen en het leefgebied van de soort te beperken en ongedaan te maken. Een deskundige op het gebied van deze soorten adviseert hierin.

Ook kan één verblijfplaats van boommarter niet uitgesloten worden, echter worden er geen bomen gekapt, is er voldoende uitwijkmogelijkheid en is de verstoring van korte duur. Hierdoor worden er geen schadelijke handelingen uitgevoerd en dient er enkel rekening gehouden te worden met de soort in het kader van de zorgplicht.

Tevens is het noodzakelijk dat zorgvuldig handelen wordt gegarandeerd. Een ecologisch werkprotocol wordt daarom aanbevolen zodat alle medewerkers op locatie op de hoogte zijn en weten wat te doen.

Voor steenmarter, bunzing, hazelworm en ringslang wordt dan ook een vergunning Omgevingswet aangevraagd. Dit activiteitenplan onderbouwt de vergunningaanvraag.

1.1 Afbakening

Dit activiteitenplan is opgesteld aan de hand van de gevraagde gegevens en onderbouwingen zoals aangegeven in de provinciale aanvraagformulieren en bijbehorende toelichtingen. Er is gebruik gemaakt van de rapportage van de quickscan, opgesteld door NatuurInclusief B.V. (kenmerk: NIRP20240214) en de rapportage van het aanvullend onderzoek, opgesteld door NatuurInclusief B.V. (kenmerk: NIRP20250168).

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt omschreven wat de gegevens zijn van de aanvrager en de contactpersoon voor de behandeling van de vergunningaanvraag. In hoofdstuk 3 volgt de omschrijving van het voornemen, waar het plangebied is gelegen en wat de planning is voor uitvoering. In hoofdstuk 4 is een beknopte beschrijving opgenomen van de uitgevoerde onderzoeken en de resultaten hieruit. In hoofdstuk 5 is de effectanalyse opgenomen en is aangegeven op welke wijze schadelijke handelingen kunnen worden voorkomen, beperkt of ongedaan worden gemaakt. Hoofdstuk 6 behandelt de toetsing aan de criteria voor vergunningsverlening (andere bevredigende alternatieven, geldig wettelijk belang en de waarborging van de staat van instandhouding), waarna in hoofdstuk 7 wordt beschreven voor welke soorten en welke schadelijke handelingen een vergunning wordt aangevraagd.

Gegevens aanvrager

2.1 Officiële aanvrager

2 De officiële aanvrager van de omgevingsvergunning betreft Gemeente Wageningen. Hieronder zijn de contactgegevens opgenomen van de officiële aanvrager. Gelieve de vergunning op naam te zetten van onderstaande organisatie:

Bedrijfsnaam: Gemeente Wageningen
KvK-nummer: 09216322
Adres: Markt 22
Postcode: 6701 CZ
Plaats: Wageningen
Contactpersoon:
Telefoon:
E-mail: @wageningen.nl

2.2 Gemachtigde aanvrager en contactpersoon

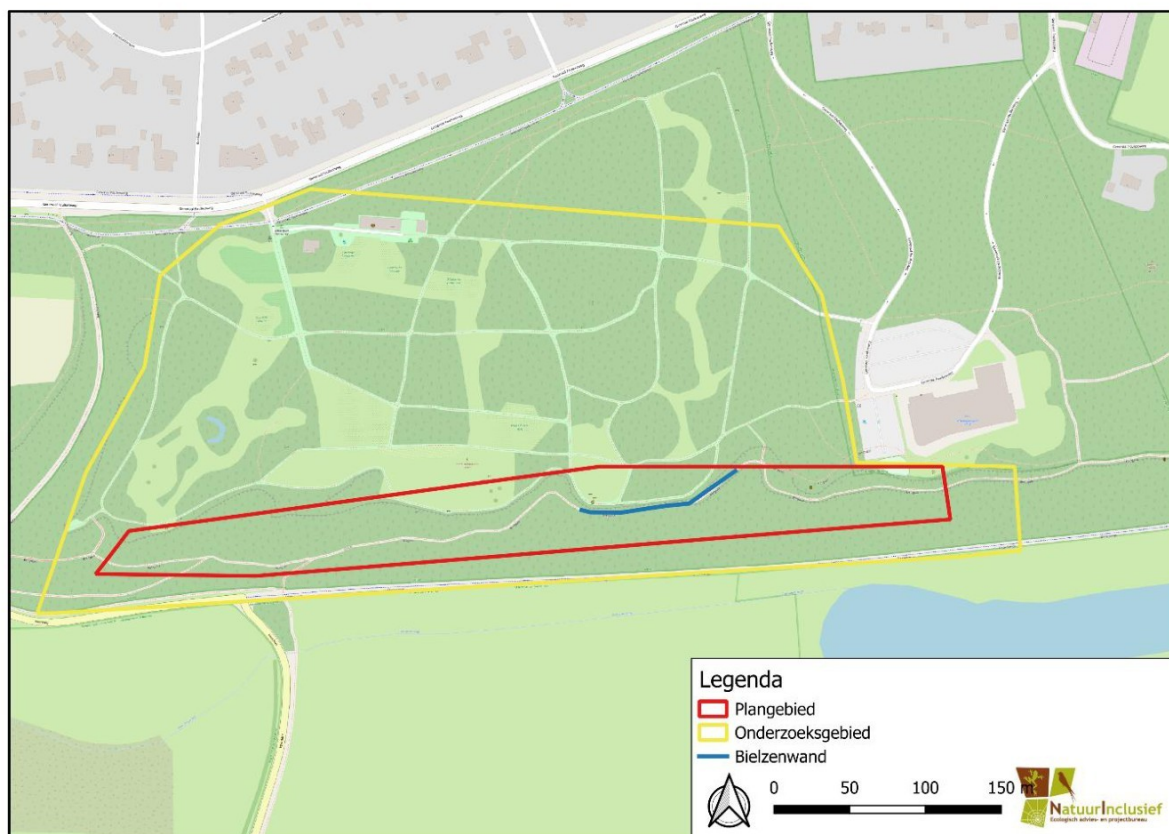
De aanvraag wordt ingediend en begeleid door NatuurInclusief B.V.. De machtiging voor indiening namens de officiële aanvrager is bijgevoegd in een losse bijlage. Hieronder zijn de contactgegevens opgenomen van NatuurInclusief B.V..

Bedrijfsnaam: Natuurinclusief B.V.
KvK nummer: 88239209
Adres: De Vente 1
Postcode: 7261 ST
Plaats: Ruurlo
Contactpersoon:
Telefoon:
Email:

Onderzoekslocatie

3.1 Beschrijving onderzoekslocatie

3 Het plangebied is gelegen aan Onderlangs, gemeente Wageningen in de provincie Gelderland. Het plangebied wordt begrenst door de zuidwand van het Arboretum. Het middelpunt van het plangebied bevat de coördinaten N51° 57'53.3 E5° 41'25.2 (atlasblok 39-21 kilometerhokken 175-441 en 176-441). Het plangebied bestaat uit de bielzenwand naast het wandelpad en het directe bos eromheen.

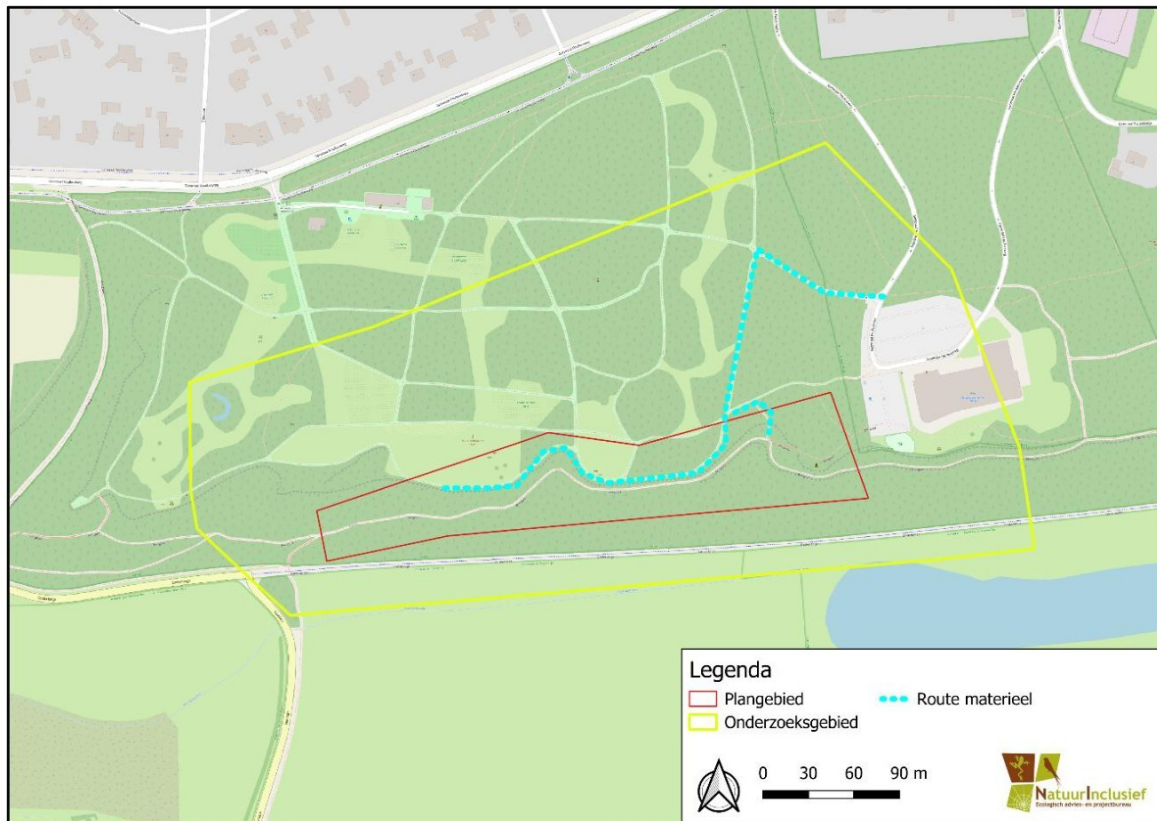
Figuur 1. Begrenzing onderzoeksgebied en plangebied

Figuur 2. Impressie plangebied en onderzoeksgebied

3.2 Geplande ingreep

Gemeente Wageningen is voornemens het Bergpad onderlangs het uitzichtpunt van het Belmonte Arboretum te Wageningen te renoveren door middel van het plaatsen van een nieuwe wand tegen de huidige bielzenwand, waarna het vrijgekomen terrein opnieuw toegepast wordt als wandelpad. Hierbij zal de verharde weg vanaf het hotel ten oosten van het onderzoeksgebied gebruikt worden om machines en zware materialen naar het uitkijkpunt te rijden, zie figuur 3. De oude bielzenwand zal niet verwijderd worden maar blijft behouden, er hoeft geen grond afgegraven te worden en er worden tevens geen bomen gekapt (mogelijk wel gekandelaberd). Het is mogelijk noodzakelijk om rijplaten te leggen over de wandelpaden in het Arboretum.

Figuur 3 Geplande route voor materieel

3.3 planning

De werkzaamheden zullen ongeveer twee weken in beslag nemen, waarbij er gefaseerd platen geplaatst zullen worden tegen de bielzenwand. Deze werkzaamheden dienen uitgevoerd te worden tussen 15 september - 1 november. Het eerste moment waarop de werkzaamheden aan de bielzenwand uitgevoerd mogen worden is dus 15 september 2026. Voor die tijd worden twee takkenrillen voor marterachtigen, een broeihoop voor ringslang en stammenhoop voor hazelworm gerealiseerd en zullen bruikbaar zijn.

Resultaat uitgevoerde onderzoeken

4.1 Quicksan

Onderzoeksmethode

4 De quickscan (kenmerk: NIRP20240214) is uitgevoerd op 14 september 2024 door medewerkers van NatuurInclusief B.V. Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een bureaustudie en een eenmalig veldbezoek. De bureaustudie is ook uitgevoerd door medewerkers van NatuurInclusief B.V., waarbij er gekeken is naar de verspreidingsgegevens en waarnemingen van soorten in NDFF. De waarnemingen hebben betrekking op de regio en niet zo zeer op het plangebied. De gegevens uit de verspreidingsatlassen geven vaak alleen een indicatie of de soort in de omgeving voorkomt.

Gedurende het veldbezoek is het plangebied en de invloedsfeer van het plangebied beoordeeld op de ecologische potentie. Hierbij is gekeken naar de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij te verwachten soorten en/of soortgroepen.

Resultaten

Uit de quickscan is naar voren gekomen dat de aanwezigheid van verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen, ringslang, hazelworm, kleine marters (bunzing, wezel en hermelijn), eekhoorn, boommarter, steenmarter, buizerd, sperwer en steenuil niet in het plangebied konden worden uitgesloten. Daarnaast konden groeiplaatsen van grote bosaardbei en nesten van algemeen voorkomende broedvogels niet worden uitgesloten. Het is dan ook van belang maatregelen te treffen om broedgevallen tijdens het broedseizoen niet te verstoren of nesten te vernielen of weg te nemen. Aanvullend onderzoek naar bovengenoemde soort(groep)en werd als noodzakelijk geacht.

Later bleek uit overleg met de Gemeente Wageningen dat er geen bomen gekapt zouden worden en dat de werkzaamheden enkel overdag uitgevoerd zouden worden in een kort tijdsbestek, waardoor het verloren gaan of verstoren van verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen uitgesloten kon worden.

Initieel werden door de beschreven werkzaamheden amfibieën uitgesloten, echter na overleg met de Provincie Gelderland is besloten om ook Kamsalamander in de vorm van een habitat analyse mee te nemen in vervolgonderzoek.

4.2 Aanvullende onderzoeken

De aanvullende onderzoeken zijn volledig uitgevoerd en gerapporteerd ten tijde van het opstellen van dit activiteitenplan. In de oorspronkelijke rapportage zijn de detailgegevens opgenomen die hier niet herhaald worden, maar teruggevonden kunnen worden in het onderzoeksrapport van NatuurInclusief B.V. (kenmerk: NIRP20250168).

4.3 Kleine marters (wezel, hermelijn en bunzing), steenmarter en boommarter

Op de zuidhelling van de Wageningse berg is in 2024 onderzoek uitgevoerd door NatuurInclusief B.V. naar steenmarter, boommarter en kleine marterachtigen (wezel, hermelijn en bunzing), zie document NIRP20240203.

Het onderzoek is gebaseerd op het Kennisdocument Kleine Marterachtigen van BIJ12 (BIJ12, 2024) en is uitgevoerd tussen september en november, waarbij de onderzoeksmaterialen 8 weken in het veld hebben gestaan. Er is gebruik gemaakt van 3 verschillende methoden om marters te onderzoeken, namelijk cameravallen in combinatie met lokstof, marterboxen (Mostela's) en sporenbuizen. Deze zijn verspreid over het gebied geplaatst en gedurende de onderzoeksperiode 3 keer gecontroleerd. Er is ter plaatse bepaald hoeveel materiaal er nodig was voor het onderzoek. In het gebied zijn vier marterboxen, vier cameravallen en dertig sporenbuizen

geplaatst. Eén van de vier marterboxen is gedurende het onderzoek verplaatst, namelijk Mostela 4 op 30 september in verband met de lage hoeveelheid foto's. Mostela 2 is in verband met technische problemen op 18 oktober verwijderd. Op 16 september zijn de cameravallen, marterboxen (Mostela's) en sporenbuizen uitgezet, zie figuur 4 en 5. Twee weken later zijn de vallen voor het eerst gecheckt, zie tabel 1. Om de twee tot drie weken zijn de vallen gecontroleerd en halverwege de onderzoeksperiode is het lokvoer (sardientjes) vervangen.

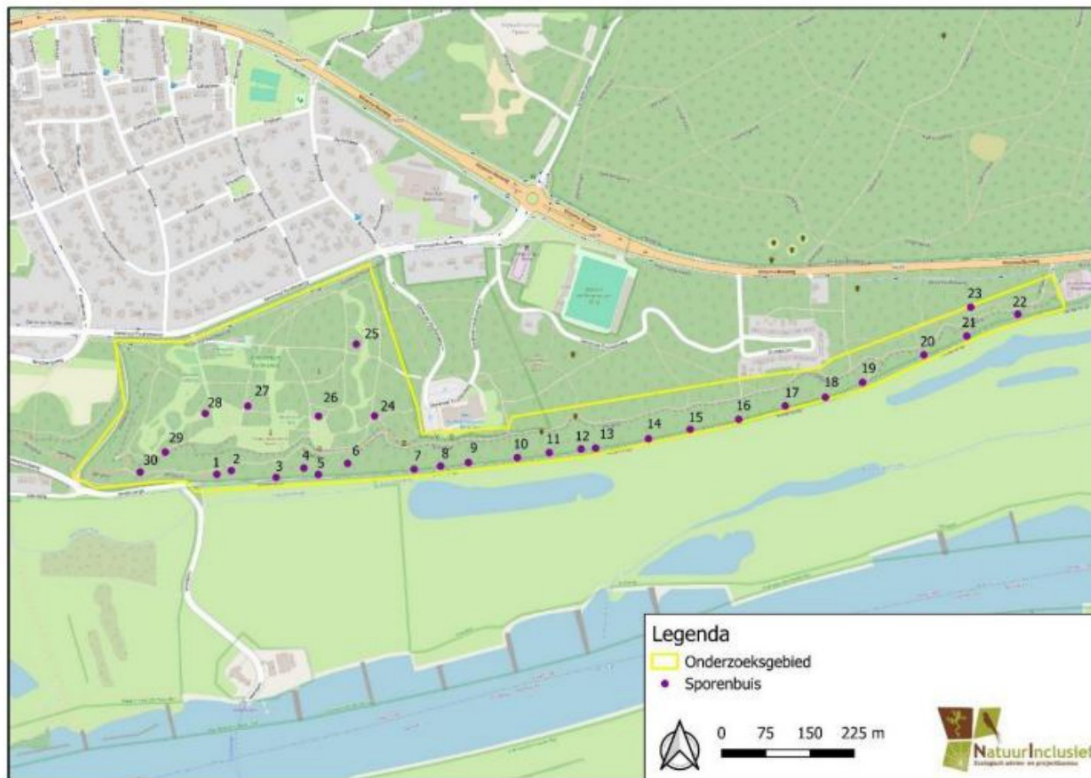
Van dit onderzoek zijn drie camera locaties en drie Mostela locaties aanwezig binnen het plangebied en/of onderzoeksgebied of in de directe omgeving hiervan, zie figuur 6.

Tabel 1. Onderzoeksdata marteronderzoek

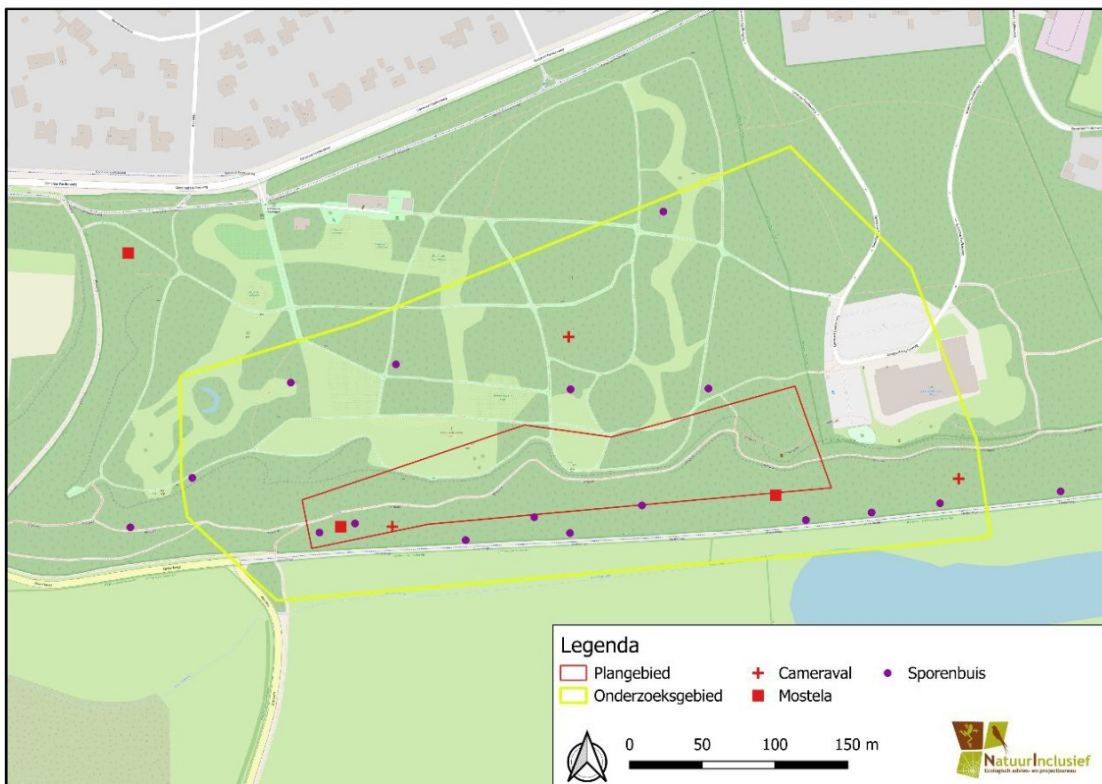
Datum	Type onderzoek
30 september 2024	Check cameravallen, sporenbuizen en marterboxen
18 oktober 2023	Check cameravallen, sporenbuizen en marterboxen, lokvoer vervangen
6 november 2024	Check cameravallen, sporenbuizen en marterboxen, ophalen

Figuur 4 Overzicht locaties Mostela's en cameravallen. Mostela 4 (M4) is op 30 september van locatie a naar locatie b verplaatst.

Figuur 5 Overzicht sporenbuizen

Figuur 6 Onderzoek punten marteronderzoek met betrekking tot huidige plan- en onderzoeksgebied

Resultaten kleine marter (wezel, hermelijn en bunzing), steenmarter en boommarter

Uit de resultaten van NatuurInclusief B.V. (2024) komt naar voren dat er tijdens het marteronderzoek in 2024 meerdere marterachtigen zijn waargenomen binnen het projectgebied. Zowel steenmarter (figuur 7) als boommarter (figuur 8) zijn enkele keren op de cameravallen waargenomen, en ook is bunzing (figuur 9) één keer

gefotografeerd. Op de Mostela's zijn enkel gewone bosmuizen waargenomen. Overige soorten die zijn waargenomen op de cameravallen zijn eekhoorn, haas, vos, en egel.

Figuur 7 Waarnemingen steenmarter

Figuur 8 Waarnemingen boomarter

Figuur 9 Waarneming bunzing

Doordat er een nieuwe wand geplaatst wordt aan de voorzijde van de oude bielzenwand en er mogelijk groen verwijderd dient te worden, kan dit de beschutting en/of toegankelijkheid van eventuele verblijfplaatsen van steenmarter en bunzing verminderen of doen verdwijnen. Dit wordt gezien als het aantasten en/of vernietigen van verblijfplaatsen. Gezien het feit dat steenmarter en bunzing territoriaal zijn naar soortgenoten en grote territoria hebben, kan niet uitgesloten worden dat er per soort één verblijfplaats wordt aangetast of wordt vernietigd.

4.4 Ringslang, kamsalamander en hazelworm

Van ringslang en hazelworm is algemeen bekend dat er veel individuen aanwezig zijn op de zuidhelling van de Wageningse berg. Ook tijdens het onderzoek in 2024 op de zuidhelling van de Wageningse berg (NIRP20240203) is hazelworm tweemaal waargenomen. Van de poel in het arboretum is bekend dat kamsalamander hier aanwezig is. Voor kamsalamander is een habitat analyse uitgevoerd.

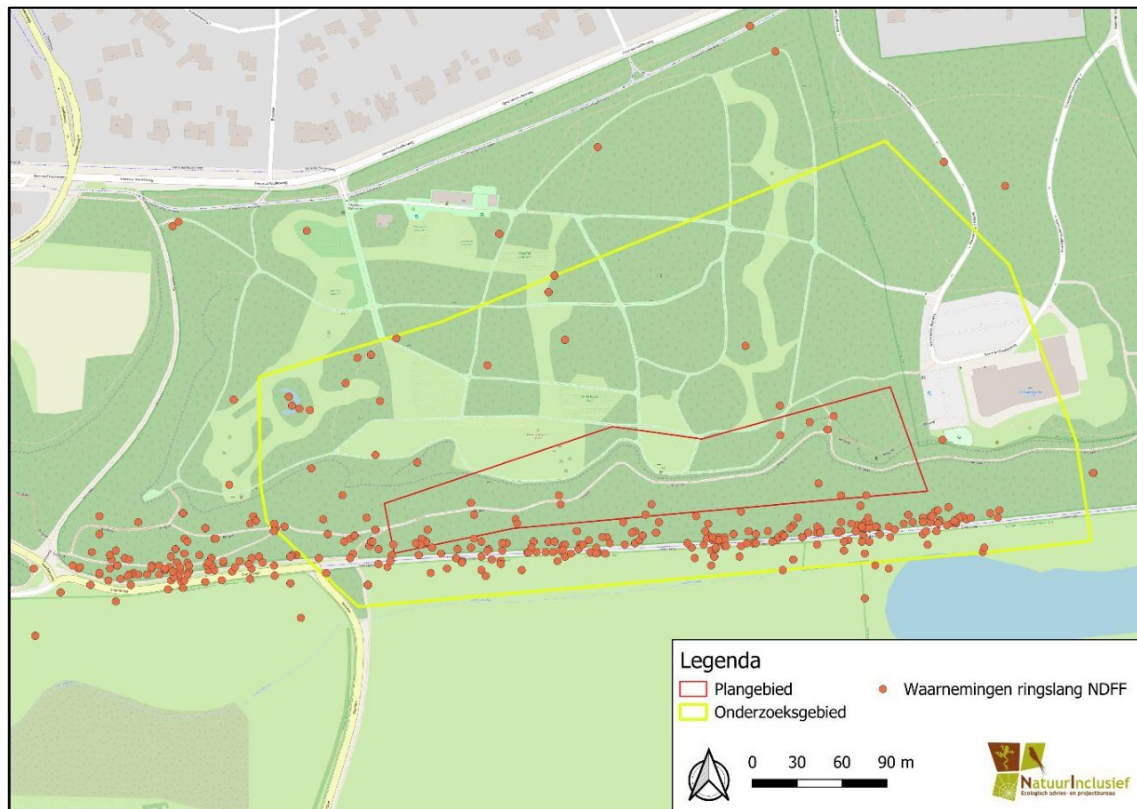
Voor kamsalamander is de afgelopen 10 jaar in het onderzoeksgebied gebied maar één waarneming (april 2019) bekend van een individu op meer dan 20m afstand vanaf het voortplantingswater, terwijl er in elke maand van het jaar waarnemingen zijn geregistreerd. Het deel van het plangebied waar de werkzaamheden uitgevoerd zullen worden ligt op meer dan 20 meter van het voortplantingswater. Hierdoor kan er redelijkerwijs worden aangenomen dat kamsalamander niet aanwezig is binnen de invloedsfeer van de werkzaamheden.

Resultaten ringslang

Binnen het plangebied kan zomer- en winterhabitat van ringslang niet uitgesloten worden. Individen van ringslang zijn tevens waargenomen direct bij de huidige bielzenwand binnen het plangebied. Door het plaatsen van de metalen wand vóór de bestaande bielzenwand en het mogelijke snoeien van struikgewas rondom de bielzenwand, kan niet uitgesloten worden dat de werkzaamheden zomer- en winterhabitat van ringslang aantasten. Het is dus noodzakelijk om een vergunning aan te vragen voor het verstoren, aantasten en/of vernietigen van zomer- en winterhabitat van ringslang.

Om doden en verwonden van individuen zo veel mogelijk te voorkomen, dient er gewerkt te worden buiten de kwetsbare periodes van ringslang: 1 juni - 15 september (ei-afzet tot het zelfstandig kunnen verlaten van het plangebied) en 1 november - 1 april (winterrust). Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. Buiten deze periodes, dus tussen 1 april - 1 juni en tussen 15 september - 1 november, zijn individuen in staat om zelfstandig het gebied te verlaten en te vluchten van werkzaamheden.

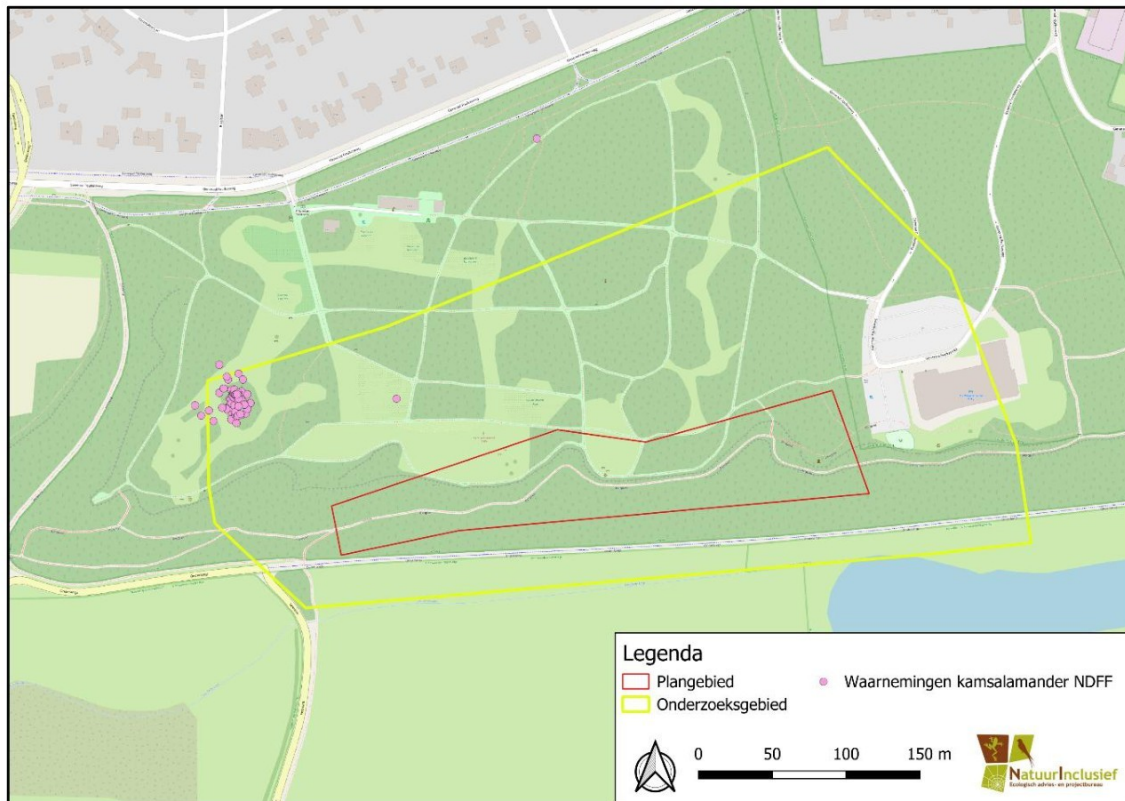
Het blijft echter noodzakelijk om een vergunning aan te vragen voor deze soort in het kader van het verstoren, aantasten en/of vernietigen van zomer- en winterhabitat van ringslang.

Figuur 10 Waarnemingen van ringslang in de afgelopen 10 jaar (bron: NDFF, 2025)

Resultaten kamsalamander

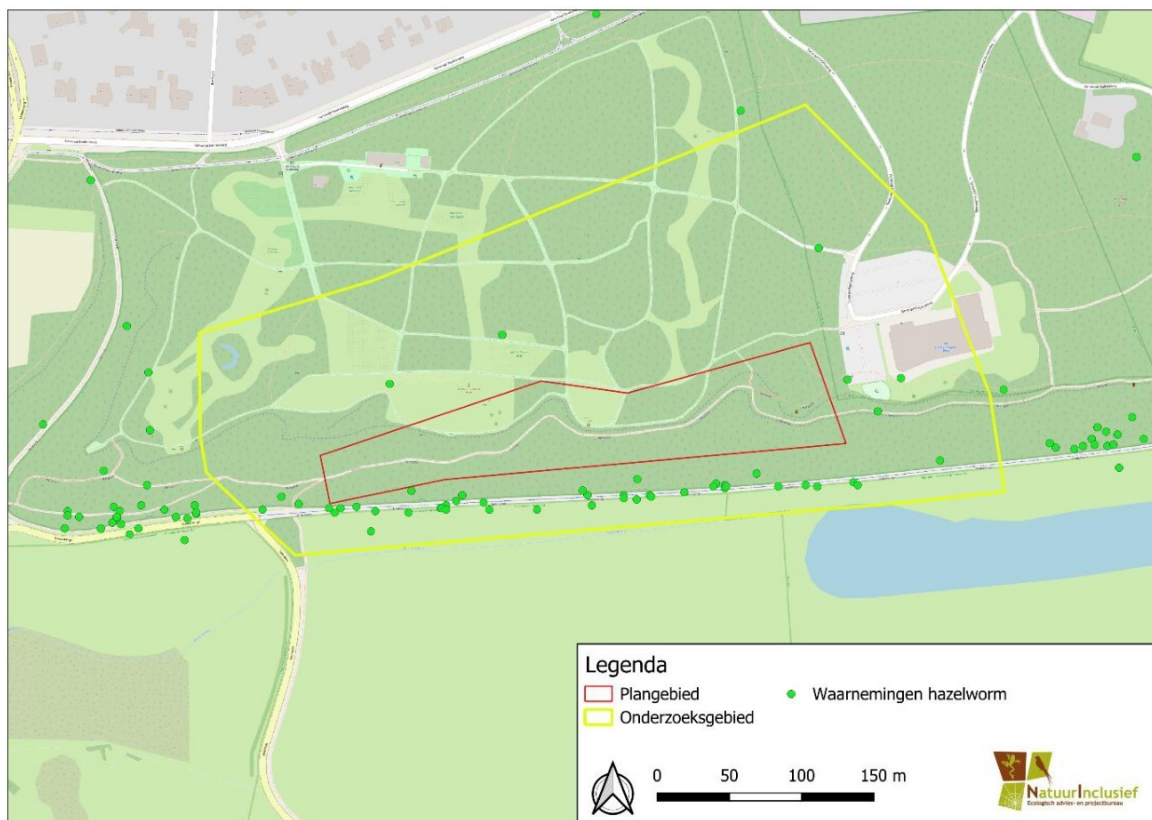
Voortplantingswater en landhabitat van kamsalamander zijn aangetroffen in het onderzoeksgebied, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Doordat de werkzaamheden zeer lokaal zijn en beperkt blijven tot de aanrijroute en de bielzenwand, is het logischerwijs uit te sluiten dat voortplantingswater van kamsalamander aangetast wordt. Gezien er in de afgelopen 10 jaar geen waarnemingen gedaan zijn van kamsalamander in het plangebied ondanks dat er in elke maand in het jaar waarnemingen geregistreerd zijn, kan tevens redelijkerwijs worden aangenomen dat er ook geen winterhabitat aanwezig is binnen het plangebied. Aanwezigheid van deze soort kan binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden worden uitgesloten en een vergunning aanvragen voor deze soort is niet noodzakelijk.

Figuur 11 Waarnemingen van kamsalamander in de afgelopen 10 jaar (bron: NDFF, 2025)

Resultaten hazelworm

Hazelworm is waargenomen in alle windrichtingen van het plangebied, waardoor de aanwezigheid van verblijfplaatsen van deze soort niet uit te sluiten is binnen het plangebied. De oude bielzenwand is zeer geschikt als schuillocatie voor deze soort. Doordat de nieuwe wand geplaatst wordt vóór de bestaande wand, worden schuilplekken in de huidige wand afgesloten. Ook is er het risico op het doden en verwonden van individuen, waardoor het noodzakelijk is om aanvullende maatregelen te treffen om dit te voorkomen. Denk hierbij aan het ongeschikt maken van de wand of het afschermen van het werkgebied. Om doden en verwonden zo veel mogelijk te voorkomen, dient gewerkt te worden buiten de kwetsbare periode van hazelworm, dus in de periode dat hazelwormen zelfstandig het gebied kunnen verlaten. De kwetsbare periode loopt van 1 november - 15 mei, waardoor er ruimte is voor de werkzaamheden tussen 15 mei - 1 november. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn.

Figuur 12 Waarnemingen van hazelworm in de afgelopen 10 jaar (bron: NDFF, 2025)

4.5 Grote bosaardbei

Het onderzoek naar grote bosaardbei bestaat uit twee bezoeken in de bloeiperiode (mei - juli) waarin gezocht is naar exemplaren. Elk bezoek van 1,5 uur is overdag uitgevoerd door één persoon. De bezoeken zijn uitgevoerd op 20 juni en 2 juli 2025. Grote bosaardbei is niet aangetroffen binnen het onderzoeksgebied.

4.6 Buizerd en Sperwer

Het onderzoek naar buizerd bestaat uit twee rondes in de periode 25 januari -10 juli. Voor sperwer bestaat het onderzoek uit twee rondes in de periode 25 februari - 10 juli. Onderzoek naar deze soorten is gecombineerd in 2 rondes van 2 uur per ronde in de periode 15 mei - 10 juli. De rondes zijn uitgevoerd door 1 persoon. Hierbij zijn de SOVON-richtlijnen als onderzoeksmethodieken aangehouden, zie tabel 2.

Tabel 2. Data uitgevoerde veldbezoeken buizerd en sperwer onderzoek

Datum	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft.)	Bewolking
20 juni 2025	± 24	1	Licht bewolkt, droog
2 juli 2025	± 28	1	Onbewolkt, droog

Buizerd en sperwer zijn gedurende beide onderzoekrondes niet waargenomen binnen het onderzoeksgebied. Nesten binnen het plangebied kunnen uitgesloten worden.

4.7 Steenuil

Het onderzoek naar steenuil bestaat uit 2 onderzoek momenten van elk 1 uur in de periode 15 maart - 15 juli. Het onderzoek is volgens de SOVON-richtlijnen uitgevoerd in de late avondschemer tot het begin van de nacht en is door 2 personen uitgevoerd voor de veiligheid, zie tabel 3 voor de data van de veldbezoeken. Tijdens het onderzoek is de baltsroep van steenuil afgespeeld en is er geluisterd naar reacties van volwassen individuen. Ook is geluisterd naar de roep van jonge steenuilen.

Tabel 3. Data uitgevoerde veldbezoeken steenuil onderzoek

Datum	Tijdstip	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft.)	Bewolking
12 mei 2025	21:15 - 22:24 uur	± 13	1	Licht bewolkt, droog
4 juli 2025	21:23- 22:45 uur	± 17	2	Bewolkt, droog

Steenuil is enkel buiten het plangebied waargenomen ter hoogte van de Veerdam, maar het plangebied valt binnen het territorium van dit individu. Nesten binnen het plangebied kunnen echter uitgesloten worden.

Effectanalyse en maatregelen

5.1 kleine marters (wezel, hermelijn en bunzing), steenmarter en boommarter

5 Marterachtigen zijn beschermd volgens artikel 11.54 Bal Ow. De geplande werkzaamheden resulteren in het vernietigen en/of verstoren van 1 verblijfplaats van steenmarter en 1 verblijfplaats van bunzing. Er zullen dus in totaal 2 verblijfplaatsen aangetast worden. Er zijn in de directe omgeving veel uitwijkmogelijkheden met betrekking tot rust- en verblijfplaatsen aanwezig voor deze soorten.

Voorkomen effecten

De tijdelijke verstoring van bunzing en steenmarter kan deels voorkomen worden door de werkzaamheden uit te voeren buiten de kwetsbare periodes, tussen zonsopkomst en zonsondergang, en door geen verlichting te gebruiken op de werkplaats. Er kan echter niet met maatregelen worden voorkomen dat de werkzaamheden verblijf- en rustplaatsen van steenmarter en bunzing aantasten en/of vernietigen.

Er is in het plan in het kader van de volksgezondheid, openbare veiligheid of dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten geen ruimte om de verzwakte bielzenwand niet te verstevigen. Dit betekent het uitvoeren van de schadelijke handelingen genoemd in artikel 11.54, lid 1, onder b en d, Bal met betrekking tot steenmarter en bunzing.

5.2 Ringslang

Binnen het plangebied kan zomer- en winterhabitat van ringslang niet uitgesloten worden. Individuen van ringslang zijn tevens waargenomen direct bij de huidige bielzenwand binnen het plangebied. Door het plaatsen van de metalen wand vóór de bestaande bielzenwand (en het daarmee afdichten van gaten en kieren) en het mogelijke snoeien van struikgewas rondom de bielzenwand, kan niet uitgesloten worden dat de werkzaamheden zomer- en winterhabitat van ringslang aantasten. Het oppervlak dat verloren gaat is vrij beperkt, en er is veel geschikt habitat in de directe omgeving aanwezig op de Wageningse Berg. Ook is er op 14 mei 2025 al een broeihoop aangelegd voor ringslang.

Voorkomen effecten

Er kan niet met maatregelen worden voorkomen dat de werkzaamheden verblijfplaatsen en/of essentieel leefgebied van ringslang aantasten of vernietigen. Dit betekent het uitvoeren van de schadelijke handelingen genoemd in artikel 11.54, lid 1, onder b, Bal met betrekking tot ringslang. Het is dus noodzakelijk om vergunning aan te vragen voor het verstoren, aantasten en/of vernietigen van zomer- en winterhabitat van ringslang.

5.3 Hazelworm

Hazelworm is waargenomen in alle windrichtingen van het plangebied, waardoor de aanwezigheid van verblijfplaatsen van deze soort niet uit te sluiten is binnen het plangebied. De oude bielzenwand is zeer geschikt als schuillocatie voor deze soort door de vele gaten en kieren. Doordat de nieuwe wand geplaatst wordt vóór de bestaande wand, worden schuilplekken in de huidige wand afgesloten. Het oppervlak dat verloren gaat is vrij beperkt, en er is veel geschikt habitat in de directe omgeving aanwezig op de Wageningse Berg.

Voorkomen effecten

Er kan niet met maatregelen worden voorkomen dat de werkzaamheden verblijfplaatsen en/of essentieel leefgebied van hazelworm aantasten of vernietigen. Dit betekent het uitvoeren van de schadelijke handelingen genoemd in artikel 11.54, lid 1, onder b, Bal met betrekking tot hazelworm. Het is dus noodzakelijk om vergunning aan te vragen voor het verstoren, aantasten en/of vernietigen van zomer- en winterhabitat van hazelworm.

5.4 Kamsalamander

Voortplantingswater en landhabitat van kamsalamander zijn aangetroffen in het onderzoeksgebied, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Doordat de werkzaamheden zeer lokaal zijn en beperkt blijven tot de aanrijroute en de bielzenwand, is het logischerwijs uit te sluiten dat voortplantingswater van kamsalamander aangetast wordt. Gezien er in de afgelopen 10 jaar geen waarnemingen gedaan zijn van kamsalamander in het plangebied ondanks dat er in elke maand in het jaar waarnemingen geregistreerd zijn, kan tevens redelijkerwijs worden aangenomen dat er ook geen winterhabitat aanwezig is binnen het plangebied. Aanwezigheid van deze soort kan binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden worden uitgesloten en een vergunning aanvragen voor deze soort is niet noodzakelijk.

5.5 Grote bosaardbei

Grote bosaardbei is niet aangetroffen tijdens het onderzoek, waardoor groeiplaatsen van deze soort logischerwijs uitgesloten kunnen worden binnen het plangebied en de aanrij route. Hierdoor is het niet noodzakelijk om een vergunning aan te vragen voor grote bosaardbei.

5.6 Buizerd en sperwer

Horsten, nesten of individuen van buizerd en sperwer zijn niet aangetroffen tijdens het onderzoek, waardoor beschermde nesten van deze soorten logischerwijs uitgesloten kunnen worden binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. Hierdoor is het niet noodzakelijk om een vergunning aan te vragen voor buizerd of sperwer.

5.7 Steenuil

Gedurende het onderzoek is steenuil waargenomen langs de Veerweg en in het Arboretum. Het Arboretum behoort wel tot het territorium van de aanwezige steenuilen maar het nest ligt buiten het onderzoeksgebied en tevens buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Omdat de werkzaamheden uitsluitend overdag plaatsvinden en er in de omgeving voldoende alternatieve jachtgebieden zijn, is het aanvragen van een vergunning voor deze soort is niet noodzakelijk.

5.8 Mitigerende of compenserende maatregelen

5.8.1. Maatregelen ter voorkoming van doden en verwonden van steenmarter en bunzing

- Werken buiten meest kwetsbare periode; de werkzaamheden worden buiten de meest kwetsbare periode van steenmarter en bunzing uitgevoerd. In dit geval wordt de ondergroei en de bielzenwand zelf gebruikt als verblijfplaats. De kwetsbare periode van steenmarter en bunzing is de kraamperiode, deze loopt van 15 maart tot 1 september. Deze periode is een indicatie, door meteorologische omstandigheden kan deze periode korter of langer zijn. Tijdens de actieve periode hebben steenmarter en bunzing een groot territorium met meerdere verblijfplaatsen. Hieruit blijkt dat de soort flexibel is in het zoeken van een nieuwe verblijfplaats tijdens de werkzaamheden. Er wordt altijd zorgplichtig vanuit een ecologisch werkprotocol gewerkt.
- Inschakelen ecologisch deskundige; een ecologisch deskundige wordt ingeschakeld om de best passende methodiek van het werken te bepalen, uit te voeren en te controleren. De ecologisch deskundige is tevens beschikbaar op oproepbasis.

- Eén kant op werken; Werkzaamheden worden zoveel mogelijk uitgevoerd in één richting en niet naar elkaar toe, zodat aanwezige dieren de mogelijkheid hebben om te vluchten en niet worden ingesloten door werkzaamheden.
- Opstellen ecologisch werkprotocol; er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld waarin alle maatregelen worden omschreven. Dit protocol zal op locatie aanwezig zijn. Middels een logboek wordt door de ecologisch deskundige bijgehouden hoe aan het ecologisch werkprotocol is gehouden.

5.8.2 Maatregelen voor het creëren van verblijfplaatsen van steenmarter en bunzing

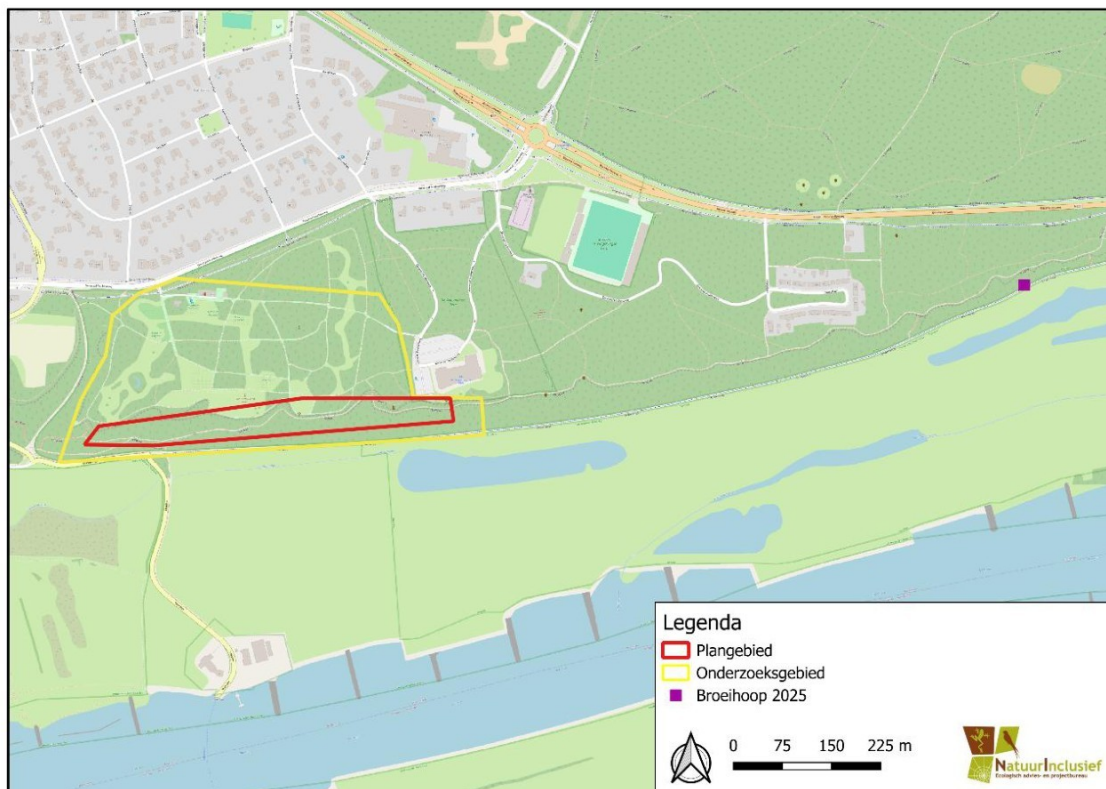
- Ter vervanging van de mogelijk aanwezige verblijfplaats van steenmarter en van bunzing worden er twee takkenrillen van minimaal 2 meter breed, 3 meter lang en 1 meter hoog gerealiseerd. Voor zo ver mogelijk zullen takken, stammen en overig snoeiafval van uit het plangebied of het aangelegen arboretum gebruikt worden om met gebiedseigen materiaal te werken en de takkenril na aanleg aan te vullen. Dit is zowel vanuit duurzaamheidsoogpunt als ecologisch gezien een waardevolle manier om takkenrillen te bouwen. De locaties van de takkenrillen worden nog in overleg met de opdrachtgever bepaald maar zullen nabij de bielzenwand gerealiseerd worden.

5.8.3 Maatregelen ter voorkoming van doden en verwonden van ringslang

- Werken buiten meest kwetsbare periode; Om doden en verwonden van individuen zo veel mogelijk te voorkomen, dient er gewerkt te worden buiten de kwetsbare periodes van ringslang: 1 juni - 15 september (ei-afzet tot het zelfstandig kunnen verlaten van het plangebied) en 1 november - 1 april (winterrust). Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. Buiten deze periodes, dus tussen 1 april - 1 juni en tussen 15 september - 1 november, zijn individuen in staat om zelfstandig het gebied te verlaten en te vluchten van werkzaamheden.
- Inschakelen ecologisch deskundige; een ecologisch deskundige wordt ingeschakeld om de best passende methodiek van het werken te bepalen, uit te voeren en te controleren. De ecologisch deskundige is tevens beschikbaar op oproepbasis.
- Eén kant op werken; Werkzaamheden worden zoveel mogelijk uitgevoerd in één richting en niet naar elkaar toe, zodat aanwezige dieren de mogelijkheid hebben om te vluchten en niet worden ingesloten door werkzaamheden.
- Opstellen ecologisch werkprotocol; er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld waarin alle maatregelen worden omschreven. Dit protocol zal op locatie aanwezig zijn. Middels een logboek wordt door de ecologisch deskundige bijgehouden hoe aan het ecologisch werkprotocol is gehouden.

5.8.4 Maatregelen voor het creëren van verblijfplaatsen van ringslang

- In het voorjaar 2025 is een broeihoop aangelegd voor ringslang onderaan de zuidhelling, zie figuur 13 voor de locatie en figuur 14 voor een impressiefoto.
- In verband met de afstand van de aangelegde broeihoop tot het plangebied, zal er nog een broeihoop aangelegd worden welke op kortere afstand ligt. De locatie hiervan wordt nog in afstemming met de opdrachtgever bepaald.
- Om het verloren gaan van verblijfplaatsen te compenseren wordt er op de Zuidhelling van de Wagingse berg een takken- en stammenstapel gerealiseerd, de locatie hiervan wordt nog in afstemming met de opdrachtgever bepaald. Van deze stammenhoop profiteert ook hazelworm.

Figuur 13 Locatie van de in het voorjaar aangelegde broeihoop ten behoeve van ringslang.

Figuur 14 Foto van de in het voorjaar aangelegde broeihoop (Bron: Gemeente Wageningen, 2025).

5.8.5 Maatregelen ter voorkoming van doden en verwonden van hazelworm

- Werken buiten meest kwetsbare periode; Om doden en verwonden zo veel mogelijk te voorkomen, dient gewerkt te worden buiten de kwetsbare periode van hazelworm, dus in de periode dat hazelwormen zelfstandig het gebied kunnen verlaten. De kwetsbare periode loopt van 1 november - 15 mei. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn.
- Inschakelen ecologisch deskundige; een ecologisch deskundige wordt ingeschakeld om de best passende methodiek van het werken te bepalen, uit te voeren en te controleren. De ecologisch deskundige is tevens beschikbaar op oproepbasis.
- Eén kant op werken; Werkzaamheden worden zoveel mogelijk uitgevoerd in één richting en niet naar elkaar toe, zodat aanwezige dieren de mogelijkheid hebben om te vluchten en niet worden ingesloten door werkzaamheden.
- Opstellen ecologisch werkprotocol; er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld waarin alle maatregelen worden omschreven. Dit protocol zal op locatie aanwezig zijn. Middels een logboek wordt door de ecologisch deskundige bijgehouden hoe aan het ecologisch werkprotocol is gehouden.

5.8.6 Maatregelen voor het creëren van verblijfplaatsen van hazelworm

- Om het verloren gaan van verblijfplaatsen te compenseren wordt er op de Zuidhelling van de Wageningse berg een takken- en stammenstapel gerealiseerd, de locatie hiervan wordt nog in afstemming met de opdrachtgever bepaald. Van deze stammenhoop profiteert ook ringslang.

5.9 Mogelijkheden werken middels gedragscode of (pre-)SMP

Er is geen door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode van toepassing waar een vrijstelling van uit gaat met betrekking tot de type handelingen en overtredingen van hazelworm. Voor ringslang, steenmarter en bunzing is de gedragscode Stadswerk geldig, echter omdat hazelworm hierbuiten valt is gekozen om alles via het vergunning traject aan te vragen.

5.10 Algemene vogels

Het is in Nederland verboden in gebruik zijnde nesten, rustplaatsen of eieren van vogels, te beschadigen, te vernielen en te verstoren wanneer deze in gebruik genomen worden. Alle broedende vogels en hun nesten en belangrijke rustplaatsen zijn in Nederland dan ook strikt beschermd door de Omgevingswet. Bij het uitvoeren van de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met aanwezige broedende vogels of belangrijke rustplaatsen. Wanneer broedende vogels of belangrijke rustplaatsen aanwezig zijn, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden buiten de periode dat deze in gebruik zijn. Wanneer broedende of rustende vogels direct grenzend aan het plangebied aanwezig zijn, zal door een deskundige op het gebied van vogels moeten worden bepaald of de werkzaamheden in de kwetsbare periode kunnen worden uitgevoerd.

Toetsing vergunningscriteria

6.1 Andere bevredigende oplossingen

6 Wanneer een andere bevredigende oplossing voor handen is voor de realisatie van het voornemen die leidt tot het voorkomen van overtreding of een beperking van het effect op beschermde soorten, dient men te kiezen voor deze oplossing. Onderbouwt moet worden welke andere bevredigende oplossingen zijn overwogen en waarom de voorliggende oplossing de meest bevredigende oplossing is.

Het beoordelen van een “andere bevredigende oplossing” dient te gebeuren op vier onderdelen, namelijk:

- Een andere bevredigendere **locatie**;
- Een andere bevredigendere **inrichting** van de locatie;
- Een andere bevredigendere **werkwijze**;
- Een andere bevredigendere **planning**.

Locatie en inrichting

Een alternatieve locatie is niet mogelijk, de bielzenwand is op specifieke locaties verzwakt en dient daar verstevigd te worden.

Werkwijze

Met een alternatieve werkwijze kan niet voorkomen worden dat de verblijfplaatsen in de huidige wand en de te verwijderen omliggende ondergroei verloren gaan. De werkwijze die is verkozen is de werkwijze die het minst van het plangebied aantast en zo min mogelijk verstoring veroorzaakt. Zo hoeft er, door de keuze van de huidige versie en door overweging in overleg, niet gekapt te worden en hoeven de oude bielzen die de wand vormen niet verwijderd te worden, waardoor het bos en ook de grond zo min mogelijk worden verstoord. Ook is ervoor gekozen om vanuit het Arboretum te werken in plaats van via het wandelpad zelf, waardoor het materiaal over verharde paden vervoerd kan worden en de invloedsfeer van de werkzaamheden zeer beperkt blijft. De verschillende overwegingen zijn na te lezen in de Variantenstudie en Voorlopig Ontwerp (NFR231066-R01); de variant die is gekozen heet ‘Berliner wand’ (Hoofdstuk 4.1) waar verder op is toegespitst vanuit ecologisch oogpunt. De aanvoerroute van materieel is tevens verplaatst na overleg, waardoor de route niet meer vanaf de ingang van het Arboretum langs de poel naar de wand loopt, maar via een zijroute op veilige afstand van de salamanders en de poel.

Planning

Met betrekking tot steenmarter, bunzing, hazelworm en ringslang wordt de bielzenwand en het omliggend groen mogelijk jaarrond gebruikt. Met een alternatieve planning kan dus niet voorkomen worden dat de verblijfplaatsen ongestoord blijven. Er wordt in de planning van de werkzaamheden rekening gehouden met de meest kwetsbare periode van alle vier de soorten, zodat een negatief effect zoveel mogelijk wordt voorkomen en/of verzacht. De werkzaamheden worden binnen twee werkweken voltooid, waardoor de verstoring beperkt blijft.

6.2 Wettelijk belang

Voor dit project zal de ontheffingsaanvraag ingediend worden onder het volgende in de wet genoemd belang: “de volksgezondheid, openbare veiligheid, of dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten”. Voor dit project is dat met name de openbare veiligheid.

Door de verzwakte staat van de bielzenwand bestaat een hoog risico op instorten, wat een gevaar kan betekenen voor wandelaars en aanwezige diersoorten.

6.3 Waarborg staat van instandhouding

Steenmarter

Steenmarters hebben een uitgebreid territorium met meerdere rust- en verblijfplaatsen, en eventueel aanwezige individuen hebben veel uitwijkmogelijkheden op de zuidhelling van de Wageningse Berg. Doordat de werkzaamheden van korte duur (niet langer dan twee werkweken) en zeer lokaal zijn, kan door te werken buiten de kwetsbare periode van steenmarter (15 maart - 1 september) het verstoren van de soort tot een minimum worden beperkt. Door het verwijderen van de ondergroei rondom de bielzenwand en het afschermen van de gaten in de wand zelf, gaat er mogelijk één verblijfplaats verloren. Deze wordt echter gecompenseerd in de vorm van een takkenril, en tevens kan steenmarter gebruik maken van de stammenhoop welke aangelegd wordt voor hazelworm en ringslang.

Door de permanente mitigatie en aanvullende maatregelen zal de staat van instandhouding van de steenmarter beschermd worden en zal de voorgenomen ingreep slechts een tijdelijk negatief effect hebben. Door de planning van de werkzaamheden aan te passen aan de kwetsbare periode van steenmarter en het plaatsen van permanente voorzieningen zal er in de toekomst een gunstig effect worden gecreëerd waar steenmarter van profiteert.

Bunzing

Bunzings hebben een uitgebreid territorium met meerdere rust- en verblijfplaatsen, en eventueel aanwezige individuen hebben veel uitwijkmogelijkheden op de zuidhelling van de Wageningse Berg. Doordat de werkzaamheden van korte duur (niet langer dan twee werkweken) en zeer lokaal zijn, kan door te werken buiten de kwetsbare periode van bunzing (1 maart - 1 september) het verstoren van de soort tot een minimum worden beperkt. Door het verwijderen van de ondergroei rondom de bielzenwand en het afschermen van de gaten in de wand zelf, gaat er mogelijk één verblijfplaats verloren. Deze wordt echter gecompenseerd in de vorm van een takkenril, en tevens kan bunzing gebruik maken van de stammenhoop welke aangelegd wordt voor ringslang.

Door de permanente mitigatie en aanvullende maatregelen zal de staat van instandhouding van bunzing beschermd worden en zal de voorgenomen ingreep slechts een tijdelijk negatief effect hebben. Door de planning van de werkzaamheden aan te passen aan de kwetsbare periode van bunzing en het plaatsen van permanente voorzieningen zal er in de toekomst een gunstig effect worden gecreëerd waar bunzing van profiteert.

Ringslang

Doordat de werkzaamheden van korte duur (niet langer dan twee werkweken) en zeer lokaal zijn, kan door te werken buiten de kwetsbare periode van ringslang het verstoren van de soort tot een minimum worden beperkt. Dit betreft 1 juni - 15 september (ei-afzet tot het zelfstandig kunnen verlaten van het plangebied) en 1 november - 1 april (winterrust).

Door de permanente mitigatie en aanvullende maatregelen zal de staat van instandhouding van ringslang beschermd worden en zal de voorgenomen ingreep slechts een tijdelijk negatief effect hebben. Door de planning van de werkzaamheden aan te passen aan de kwetsbare periode van ringslang en het plaatsen van permanente voorzieningen zal er in de toekomst een gunstig effect worden gecreëerd waar ringslang van profiteert.

Hazelworm

Doordat de werkzaamheden van korte duur (niet langer dan twee werkweken) en zeer lokaal zijn, kan door te werken buiten de kwetsbare periode van hazelworm het verstoren van de soort tot een minimum worden beperkt. De kwetsbare periode loopt van 1 november - 15 mei.

Door de permanente mitigatie en aanvullende maatregelen zal de staat van instandhouding van hazelworm beschermd worden en zal de voorgenomen ingreep slechts een tijdelijk negatief effect hebben. Door de planning van de werkzaamheden aan te passen aan de kwetsbare periode van hazelworm en het plaatsen van permanente voorzieningen zal er in de toekomst een gunstig effect worden gecreëerd waar hazelworm van profiteert.

Aanvraag

7.1 Soorten van verbodsbepalingen

Een vergunning wordt aangevraagd voor onderstaande soort(en) en schadelijke handelingen, zie tabel 4:

7

Tabel 1 Soorten en schadelijke handelingen

Soort		Aangevraagde Schadelijke handelingen	
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Artikel Ow	Omschrijving
Steenmarter	<i>Martes foina</i>	Art. 11.54 lid 1 onder b	b) het opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren als bedoeld onder a;
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>		
Ringslang	<i>Natrix helvetica</i>		
Hazelworm	<i>Anguis fragilis</i>		

7.2 Vergunning periode

De omgevingsvergunning wordt aangevraagd voor de realisatiefase van het voorgenomen plan en de periode die benodigd is om de beoogde plannen te realiseren. Dit betreft de periode van augustus 2026 t/m augustus 2031.

7.3 Eerder verleende vergunning voornemen

Er zijn geen vergunningen verleend voor het voornemen.

Literatuur

- NIRP20240214 - Quickscan beschermde soorten Ow Bielzenwand Belmonte Arboretum te Wageningen. 14 november 2024. NatuurInclusief B.V., Borculo.
- NIRP20250168 - Aanvullend onderzoek Bielzenwand te Wageningen. 13 augustus 2025. NatuurInclusief B.V., Borculo.
- NIRP20240203 - Ecologische onderzoeken Wageningse Berg. 5 december 2024. NatuurInclusief B.V., Borculo.
- BIJ12 (2024) Kennisdocument Kleine marterachtigen. BIJ12, Utrecht.
- Broekhuizen, S., Spoelstra, K et.al. 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Naturalis Biodiversity Center, Leiden.
- Creemers R.C.M. & van Delft J.J.C.W. (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland, - Nederlandse fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European investabrate Survey - Nederland, Leiden

Soortinformatie:

- <http://zoogdiervereniging.nl/>
- <http://ravon.nl/>
- <http://sovon.nl/>
- <http://BIJ12.nl/kennisdocumenten>

Bijlage 1 Wettelijk kader

Omgevingswet

Vanaf 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. De Omgevingswet vervangt 26 wetten, waaronder de wet natuurbescherming. De bevoegdheid ligt grotendeels bij de provincies. Zij zijn verantwoordelijk voor de toetsing van werkzaamheden en activiteiten bij bijvoorbeeld Natura 2000-gebieden (de gebiedsbeschermingsbepalingen) en dier- en plantensoorten (de soortenbeschermingsbepalingen). Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid is het Rijk (Minister van LNV of Minister voor Natuur&Stikstof) bevoegd gezag.

De natuurbescherming onder de Omgevingswet is onder te verdelen in verschillende onderdelen: de bescherming van natuurgebieden en landschappen (Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland (NNN), bijzonder nationale natuurgebieden, bijzonder provinciale natuurgebieden, bijzonder provinciale landschappen), de bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden.

Bescherming van natuurgebieden en landschappen

Bescherming van Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden in Nederland zijn onderdeel van een Europees netwerk aan natuurgebieden waar belangrijke flora & fauna en habitattypen duurzaam beschermd worden. Zij bestaan uit de verschillende Speciale Beschermingszones die moesten worden aangewezen vanwege de verplichtingen uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Al deze gebieden zijn belangrijk om de Europese biodiversiteit van soorten, habitats en leefgebieden te waarborgen. De in Nederland aangewezen Natura 2000-gebieden worden beschermd onder de Omgevingswet, voorheen onder de Wet natuurbescherming. In Nederland zijn er 162 natuurgebieden aangewezen als Natura 2000-gebieden. Voor ieder Natura 2000-gebied zijn er een instandhoudingsdoelstellingen opgesteld voor specifieke habitattypen en fauna in het aanwijzingsbesluit. De instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd in termen van behoud/uitbreiding van de omvang van het habitatype of leefgebied en behoud/verbetering van de kwaliteit van het habitatype of het leefgebied. Bij vogels is vaak ook een doelaantal opgenomen voor het aantal broedparen of aantal vogels (bij overwinterende soorten). Dit aantal zegt ook vooral iets over de benodigde draagkracht van het Natura 2000-gebied als broed- of rustgebied voor het doelaantal. Bij soorten is vaak ook een doelstelling voor de populatie opgenomen, in termen van behoud of uitbreiding. In het Natura 2000-beheerplan per Natura 2000-gebied (soms geclusterd, zoals het Natura 2000-beheerplan voor de Voordelta) worden de instandhoudingsdoelen in ruimte en tijd uitgewerkt. Deze vormt dan ook een belangrijk onderdeel van de toetsing van negatieve gevolgen op Natura 2000-gebieden. Zie voor een overzicht van alle Europese Natura 2000-gebieden de Natura 2000 viewer: <https://natura2000.eea.europa.eu/> Meer info over de doelstellingen per gebied, is te vinden op de website www.natura2000.nl.

Zodra een gebied is aangewezen, dient voor alle projecten die het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar kunnen brengen (een significant gevolg) een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. Plannen mogen alleen worden vastgesteld als er geen sprake is van een kans op een significant gevolg. Dit geldt niet alleen voor projecten of plannen binnen deze beschermde gebieden, maar ook voor ingrepen daarbuiten als deze een extern (negatief) effect hebben op de instandhoudingsdoelen. Om het effect van een project of plan in beeld te brengen, dient eerst een voortoets te worden uitgevoerd. Als een kans op een significant gevolg niet kan worden uitgesloten, is er met betrekking tot een project sprake van een 'Natura 2000-activiteit'.¹ Wat exact de gevolgen zijn en of een significant gevolg door mitigatie kan worden voorkomen, moet worden onderzocht in een Passende beoordeling (artikel 16.53c, eerste lid Ow). Als een significant gevolg niet kan worden voorkomen, dan dient een zogeheten 'ADC-toets' te worden uitgevoerd waarin in achtereenvolgende volgorde moet worden

¹ Een 'Natura 2000-activiteit' is volgens de definitie van het begrip zoals uitgewerkt in de bijlage bij artikel 1.1 Omgevingswet een: 'activiteit, inhoudende het realiseren van een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied'.

beoordeeld of er geen sprake is van een Alternatief, of er sprake is van een Dwingende reden van groot openbaar belang en of de significante gevolgen vooraf kunnen worden gecompenseerd (artikel 8.74b, lid 2 Bkl). Een Natura 2000-activiteit is vergunningplichtig (art. 5.1, lid 1 Ow), tenzij er sprake is van een 'vergunningsvrij geval' (art. 11.16 t/m 11.21 Bal). De vergunning kan en wordt alleen afgegeven als blijkt dat significante gevolgen door mitigatie kunnen worden voorkomen of als aan de ADC-criteria kan worden voldaan. Activiteiten die nodig zijn voor het beheer van Natura 2000-gebieden (om de doelstellingen te kunnen halen) of geen significante gevolgen hebben, vallen niet onder de regels voor een Natura 2000-activiteit.

Een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd via [het DSO](#).² In de regel is de provincie of het Rijk (N&S) het bevoegd gezag indien een enkelvoudige aanvraag wordt ingediend voor een Natura 2000-activiteit. Bij een omgevingsvergunning voor meerdere type activiteiten (een meervoudige aanvraag) is de gemeente veelal het bevoegd gezag, afhankelijk van de aangevraagde type activiteiten.

Naast een vergunningplicht bij een kans op significante gevolgen, dient altijd rekening te worden gehouden met de specifieke zorgplicht voor Natura 2000-gebieden en bijzonder nationale natuurgebieden (artikel 11.6 Bal). Iedereen die activiteiten uitvoert die verslechterende of significant verstorende gevolgen voor een Natura 2000-gebied of een bijzonder nationaal natuurgebied kunnen hebben, moet nadelige gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken. Er moet worden nagegaan of nadelige gevolgen op voorhand op grond van objectieve gegevens verslechterende of significant verstorende gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten. Als nadelige gevolgen niet te voorkomen zijn, dan verplicht de specifieke zorgplicht om met betrekking tot deze gevolgen passende preventieve maatregelen te nemen, of, als dit niet gaat, om passende herstelmaatregelen te treffen.

Een stroomschema voor de toetsing van projecten en plannen aan de regels voor Natura 2000-gebieden is te vinden onder [deze link](#).³

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het doel van de NNN is om bij te dragen aan het behoud of herstel van de biodiversiteit die van nature in Nederland in het wild voorkomen.

Aanwijzing en begrenzing

De aanwijzing van het NNN is geregeld in de Omgevingsverordening. De instructieregels voor de aanwijzing, begrenzing en de reikwijdte van het NNN zijn opgenomen in artikel 7.5 en artikel 7.6 Bkl. In de Omgevingsverordening zijn (instructie)regels gesteld voor Omgevingsplannen van gemeenten en projectbesluiten. Deze regels zijn gesteld in het belang van de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN.

Wezenlijke kenmerken en waarden

De wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN worden vastgesteld per Omgevingsverordening door de provincie conform artikel 7.7 Bkl. In de Omgevingsverordening is daartoe een natuurbeheerplan vastgesteld waar in de regel de bestaande natuurwaarden en het ambitieniveau zijn aangegeven middels natuurbeheertypen. Daarnaast heeft de provincie zelf de ruimte om te bepalen of zij ook potentiële natuurwaarden (en de daarvoor vereiste bodem- en watercondities) meenemen in de definiëring van de wezenlijke kenmerken en waarden (art. 7.7, 2e lid Bkl).

Beschermingsregime

² <https://omgevingswet.overheid.nl/home>

³ <https://www.natuurinclusief.nl/wp-content/uploads/Stroomschema-toetsing-gebiedsbescherming-Ow-1.pdf>

Het beschermingsregime voor het NNN is uitgewerkt in art. 7.8, 2e lid Bkl, dat een instructie-regel betreft voor uitwerking van het beschermingsregime in de Omgevingsverordeningen van provincies:

“De regels verzekeren in ieder geval dat de kwaliteit en oppervlakte van het natuurnetwerk Nederland niet achteruitgaan, dat de samenhang tussen de gebieden van het natuurnetwerk wordt behouden en dat, als binnen het natuurnetwerk activiteiten worden toegelaten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de wezenlijke kenmerken of waarden van het natuur-netwerk, deze gevolgen tijdig worden gecompenseerd, zodanig dat de kwaliteit, oppervlakte en samenhang van het natuurnetwerk behouden blijven.”

De daadwerkelijke mate van bescherming van de NNN hangt erg af van de uitwerking van de regels in de provinciale Omgevingsverordeningen. Een deel van de nieuwe Omgevingsverordeningen van provincies zijn (vooral nog) beleidsneutraal en komen overeen met het beschermingsregime conform het voormalige Barro ('nee, tenzij'-principe aan de hand van zogeheten ADC-criteria), een ander deel heeft echter de regels geconformeerd aan de regels in de Ow. Of nieuwe of gewijzigde Omgevingsverordeningen na het loslaten van een beleidsneutrale overgang een ander beschermingsregime zullen bevatten, zal de toekomst uitwijzen.

Meer informatie over de ligging van het NNN en het geldende natuurbeheerplan met de huidige staat en het ambitieniveau van het NNN, is te vinden op de [Informatiekaart Natuur](#).

Bijzondere natuurgebieden en landschappen

Het Rijk kan op basis van artikel 2.44, lid 2 Ow zogeheten bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen. De bijzondere nationale natuurgebieden kunnen worden aangewezen vooruitlopend op de aanwijzing of begrenzing als Natura 2000-gebied, bijvoorbeeld als het gaat om compensatie voor handelingen die leiden tot een significant gevolg of als het gaat om gebieden die nodig zijn om de doelstellingen van de Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn te bereiken (art. 3.63 Bkl). Daarnaast kan het Rijk ook bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen als de bescherming van het gebied nodig is voor de instandhouding of herstel van biotopen en leefgebieden van in Nederland van nature in het wild voorkomende soorten genoemd in bijlage I Vogelrichtlijn of Bijlage I, II, IV of V Habitatrichtlijn. In die gevallen bevat het aanwijzingsbesluit instandhoudingsdoelstellingen (art. 3.64 Bkl). Het ministerie van LNV heeft de taak zorg te dragen dat de maatregelen worden getroffen voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen van deze type natuurgebieden (art. 2.19, lid 5 Ow), tenzij Gedeputeerde Staten is aangewezen om deze taak uit te voeren (art. 2.18, lid 1, onder g, 2°, tweede streepje Ow). Voor de bescherming van bijzondere nationale natuurgebieden geldt, naast een mogelijke toegangsbeperking, de specifieke zorgplicht zoals genoemd in art. 11.6 Bal (zie hiervoor).

De provincies kunnen zogeheten bijzondere provinciale natuurgebieden of bijzondere provinciale landschappen aanwijzen (art. 2.44, lid 5 Ow). Niet iedere provincie hanteert dezelfde juridische bescherming. Sommige hanteren alleen een predicaat (voorbeeld: Midden-Delfland in Zuid-Holland), anderen hanteren een soort ADC-criteria ('nee, tenzij'-principe, voorbeeld: Overcingel in Drenthe) en daarmee juridische beschermingsregime naast NNN en Natura 2000. De vigerende regels staan in de provinciale Omgevingsverordeningen.

Bescherming van soorten

Een 'flora- en fauna-activiteit' is volgens de definitie van het begrip zoals uitgewerkt in de bijlage bij art. 1.1 Omgevingswet een:

'activiteit met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten'

Anders dan bij een 'Natura 2000-activiteit', waarvan pas sprake is als een activiteit leidt tot een kans op significante gevolgen op beschermd Natura 2000-gebieden (zie hiervoor), is er al sprake van een 'flora- en fauna-activiteit' als het een mogelijk gevolg heeft voor één van nature in het wild levend dier of plant, ongeacht of deze soort beschermd is volgens de Omgevingswet. Doordat in de definitie wordt verwezen naar 'van nature' in het wild levende soorten, gaat de definitie niet op voor niet-van nature voorkomende soorten. Met andere woorden, de regels voor flora- en fauna-activiteiten gelden niet voor soorten die buiten het natuurlijk verspreidingsgebied voorkomen of exoten, tenzij specifiek vermeld.

Als er sprake is van een flora- en fauna-activiteit, dient er rekening te worden gehouden met de regels in art. 11.27 Bal (specifieke zorgplicht), art. 11.28 Bal (voorkomen onnodig lijden dieren) en de paragrafen 11.2.2 t/m 11.2.5 Bal (vergunningplicht bij schadelijke handelingen, regels vergunningsvrije gevallen). Hoewel de paragrafen 11.2.2 t/m 11.2.5 Bal alleen betrekking hebben op de bij wet beschermde soorten, gelden de artikelen 11.27 en 11.28 ook met betrekking tot de niet-beschermde soorten.

Specifieke zorgplicht flora en fauna

In het Bal is een specifieke zorgplicht opgenomen voor onder meer alle ‘flora- en fauna-activiteiten’ die, zoals hiervoor aangegeven, vrijwel alle ruimtelijke activiteiten betreft. Deze specifieke zorgplicht komt in de plaats van de algemene zorgplicht die in de Omgevingswet staat (Afdeling 1.3 Ow). Iedereen die een flora- en fauna-activiteit uitvoert, moet nadelige gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken. Met betrekking tot de reikwijdte van de zorgplicht is voor flora- en fauna-activiteiten aangegeven dat deze plicht in ieder geval inhoudt dat moet worden nagegaan of er aanwijzingen zijn van de aanwezigheid van een aantal type soorten die kwetsbaar of bedreigd zijn. Deze soorten betreffen in Nederland van nature voorkomende:

- Vogelrichtlijn-soorten zoals genoemd in bijlage I Vrl en niet in die bijlage genoemde, geregeld in Nederland voorkomende trekvogelsoorten als bedoeld in artikel 4, 2e lid Vrl;
- Habitatrichtlijn-soorten als opgenomen in bijlage II, IV en V Hrl;
- nationaal beschermde soorten (bijlage IX Bal);
- dieren of planten die staan opgenomen op de Rode Lijsten;
- voor die soorten belangrijke leefgebieden of natuurlijke habitats.

Als deze aanwijzingen er zijn, moet worden vastgesteld of op voorhand op grond van objectieve gegevens nadelige gevolgen kunnen worden uitgesloten voor dieren van die soorten, hun nesten, hun foerageerplaatsen, hun voortplantingsplaatsen, hun rustplaatsen en hun eieren, of voor planten van die soorten. Zijn nadelige gevolgen niet uit te sluiten, dan wordt gevraagd om na te gaan welke nadelige gevolgen kunnen optreden en passende preventieve maatregelen te nemen, de activiteit te staken, of, als dat niet kan, passende herstelmaatregelen te nemen. Verder wordt er ook gevraagd om tijdens en na het verrichten van de activiteit na te gaan of de getroffen passende preventieve maatregelen de beoogde effecten hebben.

De zorgplicht geldt altijd voor alle in het wild levende soorten, ongeacht een eventueel van toepassing zijnde vrijstelling, gedragscode of vergunning. De zorgplicht voor soorten is bovendien niet beperkt tot de dieren en planten zelf, maar ook tot de directe leefomgeving van de soorten. Dat betreft voor dieren de foerageergebieden, rust en vaste verblijfplaatsen en plaatsen voor het grootbrengen van de jongen.

Beschermingsregimes soorten

Er zijn in de basis van de Omgevingswet 3 soortenbeschermingsregimes van toepassing:

- § 11.2.2 Bal: omgevingsvergunning soorten conform de Vogelrichtlijn;
- § 11.2.3 Bal: omgevingsvergunning soorten conform de Habitatrichtlijn;
- § 11.2.4 Bal: omgevingsvergunning andere soorten volgens eigen Nederlandse regels.

De beschermingsregimes en bijbehorende verbodsbepalingen zijn hieronder nader toegelicht.

Beschermingsregime Vogelrichtlijn

Hieronder vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn. Schadelijke handelingen die niet mogen worden verricht zonder een geldige omgevingsvergunning (art. 11.37 Bal) zijn:

- a) het opzettelijk doden of opzettelijk vangen van van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in art. 1 Vrl;
- b) het opzettelijk vernielen of opzettelijk beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels, of het opzettelijk wegnemen van nesten van die vogels;
- c) het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels;
- d) het opzettelijk storen van vogels onder a, als het storen van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de vogelsoort (artikel 11.37, lid 3 Bal);

De schadelijke handelingen met betrekking tot nesten en rustplaatsen hebben in de regel alleen betrekking op nesten en rustplaatsen die in gebruik zijn. Onder de bescherming van deze plaatsen worden ook de essentiële onderdelen van het leefgebied verstaan die nodig zijn om het nest of rustplaats ecologisch gezien te laten functioneren. De schadelijke handelingen gelden niet als de nesten en rustplaatsen niet meer in gebruik zijn. Voor enkele soorten die ieder jaar terug keren naar hetzelfde nest of van het nest afhankelijk zijn geldt dat deze jaarrond beschermd zijn. Welke soorten dit zijn, hangt af van de lijst vogels met jaarrond beschermde nesten die het betreffende bevoegd gezag hanteert. Een overzicht is te vinden in de [Lijst beschermde soorten](#).⁴

Onder bepaalde voorwaarden mogen de schadelijke handelingen wel uitgevoerd worden. Er is dan een omgevingsvergunning of vrijstelling nodig. Er zijn vrijstellingen vastgesteld per provinciale omgevingsverordening of ministeriële regeling. Daarnaast geldt er een vrijstelling als aantoonbaar wordt gewerkt conform een toepasbare en een door de Minister van LNV aangewezen gedragscode. Gelden er geen vrijstellingen, dan is een omgevingsvergunning nodig om schadelijke handelingen te mogen verrichten.

Een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd via het DSO. In de regel is de provincie of het Rijk (N&S) het bevoegd gezag indien een enkelvoudige aanvraag wordt ingediend voor een Flora- en fauna-activiteit. Bij een omgevingsvergunning voor meerdere type activiteiten (een meervoudige aanvraag) is de gemeente veelal het bevoegd gezag, afhankelijk van de aangevraagde type activiteiten.

Een omgevingsvergunning kan verkregen worden als er wordt voldaan aan de volgende criteria (art. 8.74j, lid 1 Bkl):

- a. er geen andere bevredigende oplossing dan het verrichten van de activiteit bestaat;
- b. de activiteit nodig is:
 - in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
 - in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
 - ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
 - ter bescherming van flora of fauna;
 - voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt, of
 - om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan; en
- c. als de activiteit niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding van deze soort.

Beschermingsregime Habitatrichtlijn

Soorten die staan in de Habitatrichtlijn bijlage IV, het Verdrag van Bern bijlage I en II en bijlage I van het Verdrag van Bonn. Schadelijke handelingen die niet mogen worden verricht zonder een geldige omgevingsvergunning (art. 11.46 Bal) zijn:

- a) het in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk doden of opzettelijk vangen van in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onder a, bij de habitatrichtlijn, bijlage II bij het verdrag van Bern of bijlage I bij het verdrag van Bonn (art. 11.46, lid 3 Bal: niet inbegrepen vogels art. 1 Vrl);
- b) het opzettelijk verstoren van dieren als bedoeld onder a;
- c) het in de natuur opzettelijk vernielen of rapen van eieren van dieren als bedoeld onder a;
- d) het beschadigen of vernielen van de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder a; en
- e) het opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onder b, bij de habitatrichtlijn of bijlage I bij het verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied.

⁴ Zie de Lijst beschermde soorten op de website van NatuurInclusief onder Kennisloket (natuurinclusief.nl/kennisloket/).

Belangrijke noot is dat onder de bescherming van voortplantings- en rustplaatsen ook de essentiële onderdelen van het leefgebied worden verstaan die nodig zijn om deze ecologisch gezien te laten functioneren.

Onder bepaalde voorwaarden mogen de schadelijke handelingen wel uitgevoerd worden. Er is dan een omgevingsvergunning of vrijstelling nodig. Er zijn vrijstellingen vastgesteld per provinciale omgevingsverordening of ministeriële regeling. Daarnaast geldt er een vrijstelling als aantoonbaar wordt gewerkt conform een toepasbare en een door de Minister van LNV aangewezen gedragscode. Gelden er geen vrijstellingen, dan is een omgevingsvergunning nodig om schadelijke handelingen te mogen verrichten.

Een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd via het DSO. In de regel is de provincie of het Rijk (N&S) het bevoegd gezag indien een enkelvoudige aanvraag wordt ingediend voor een Flora- en fauna-activiteit. Bij een omgevingsvergunning voor meerdere type activiteiten (een meervoudige aanvraag) is de gemeente veelal het bevoegd gezag, afhankelijk van de aangevraagde type activiteiten.

Een omgevingsvergunning kan verkregen worden als er wordt voldaan aan de volgende criteria (art. 8.74k, lid 1 Bkl):

- a. er geen andere bevredigende oplossing voor het verrichten van de activiteit bestaat;
- b. de activiteit nodig is:
 - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - voor het voorkomen van ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daarvoor benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten; of
 - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, respectievelijk een beperkt bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben; en
- c. de activiteit geen afbreuk doet aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Beschermingsregime andere beschermde soorten

Dit zijn de soorten die genoemd worden in de bijlage IX van het Bal. Onder dit beschermingsregime staan de schadelijke handelingen die niet mogen worden verricht zonder een geldige omgevingsvergunning (art. 11.54 Bal):

- a) het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in bijlage IX Bal, onder A;
- b) het opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren als bedoeld onder a; en
- c) het opzettelijk in hun natuurlijke verspreidingsgebied plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van vaatplanten van de soorten, genoemd in bijlage IX Bal, onder B.

Voor deze soorten gelden in principe dezelfde vrijstellings- en vergunningscriteria als bij het beschermingsregime Habitatrichtlijn, maar zijn er een groot aantal aanvullende wettelijke belangen opgenomen om vrijstelling of vergunning te kunnen verlenen (artikel 8.74l, lid 1 Bkl). Provincies hebben de bevoegdheid om bij Omgevingsverordening vrijstelling te verlenen voor andere beschermde soorten. Er is dan geen sprake van een vergunningplicht voor werkzaamheden. Wel blijven de zorgplichten gelden. De vrijstelling verschilt per provincie

en geldt in het algemeen voornamelijk voor ruimtelijke ingrepen, bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik.

De totale [Lijst beschermde soorten](#) is te vinden op de website van NatuurInclusief B.V.⁵

In hele specifieke gevallen zijn bepaalde handelingen bij wet uitgezonderd van de vergunningplicht voor het verrichten van schadelijke handelingen die hiervoor zijn genoemd. Deze gevallen zijn niet in dit beknopte overzicht opgenomen, voor zover niet relevant voor deze toetsing.

Bescherming van Houtopstanden

Bossen (houtopstanden) en bomenrijen die buiten de bebouwde kom staan, zijn in principe beschermd volgens de regels in de Omgevingswet. Het doel van de regels is om het oppervlak bosareaal en bepaalde bomenrijen in stand te houden door een meldplicht van het voornemen tot kap en een herplantplicht. De meldplicht is bedoeld om, indien nodig, belangrijke boskernen te beschermen door een (tijdelijke) kapverbod. De herplantplicht moet zorg dragen dat het areaal of het aantal bomen dat is gekapt, wordt behouden door herplant op de plek waar de bomen zijn gekapt. De bescherming van houtopstanden heeft betrekking op alle houtopstanden vanaf 10 are, en op rijbeplanting van meer dan 20 bomen. Als er sprake is van het geheel óf gedeeltelijk kappen van een houtopstand vanaf 10 are of een bomenrij van meer dan 20 bomen, zijn de regels voor de meldplicht en herplantplicht van toepassing. Dit betekent dat ook als een kleiner oppervlak dan 10 are uit een houtopstand vanaf 10 are groot of als er maar 1 boom wordt gekapt in een bomenrij van meer dan 20 bomen, de meldplicht en herplantplicht geldt. Bepalend voor het toepassen van de regels is daarmee de grootte of lengte van een houtopstand of bomenrij. Dit geldt voor beplantingen buiten de zogeheten 'bebouwingscontour houtkap (zie daarvoor het Omgevingsplan van de betreffende gemeente). Binnen de bebouwingscontour houtkap gelden alleen de plaatselijke regels van de gemeente in het Omgevingsplan.⁶ Op de meldplicht en herplantplicht zijn wel diverse uitzonderingen in de Ow opgenomen, ook zijn er diverse mogelijkheden om van de meldplicht en herplantplicht af te wijken.

Anders dan bij beschermde gebieden en soorten kent de Omgevingswet geen specifieke term voor een activiteit waarbij een houtopstand wordt gekapt. De regels voor de bescherming van houtopstanden en bomenrijen staan opgenomen in Afdeling 11.3 Bal. De regels gelden niet voor:

- Houtopstanden kleiner dan 10 are;
- Bomenrijen bestaande uit 20 bomen of minder;
- Houtopstanden op erven of in tuinen;
- Bomen of struiken voor de teelt van vruchten of noten;
- Windschermen om boomgaarden;
- Kerstbomen niet ouder dan 20 jaar;
- Kweekgoed;
- Uit populieren of wilgen bestaande wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen of eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- Dunningen;
- Beplantingen van populieren, wilgen, essen of elzen voor productie van biomassa, die tenminste eens in de 10 jaar worden geoogst, bestaan uit minstens 10.000 stoven/ha/be-plantingseenheid en die zijn aangelegd na 1 januari 2013.

De bebouwingscontour houtkap moet worden aangewezen in een omgevingsplan (art. 5.165b Bkl) en is daarin terug te vinden (of een voorloper daarvan, bijv. de bebouwde kom Wet natuurbescherming of bebouwde kom Boswet).

⁵ <https://www.natuurinclusief.nl/kennisloket/>

⁶ Voorheen de Algemene Plaatselijke Verordening, of: APV. Overigens moet worden gezegd dat de plaatselijke regels in het Omgevingsplan ook kunnen gaan over het vellen van houtopstanden of bomen buiten de bebouwingscontour houtkap, bijvoorbeeld met als doel het behoud van cultureel erfgoed, veiligheid, of de gevallen die zijn uitgezonderd van de rijksregels in het Bal.

Specifieke zorgplicht houtopstanden

Nieuw ten opzichte van de Wnb is de specifieke zorgplicht in het Bal (art. 11.116 Bal) die geldt voor het vellen van houtopstanden, het herbeplanten van grond of nadat een houtopstand op een andere manier teniet is gegaan. Zoals hiervoor aangegeven komt de specifieke zorgplicht in de plaats van de algemene zorgplicht die in de Omgevingswet staat. De specifieke zorgplicht voor vellings- en herbeplantingsactiviteiten en handel in en bezit van hout, stelt dat als zo'n activiteit nadelige gevolgen heeft voor de oogmerken voor de regels voor deze activiteiten (art. 11.112 Bal), degene die deze verricht verplicht is om nadelige gevolgen te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken of achterwege te laten. De oogmerken zoals hiervoor aangegeven zijn de doelstellingen voor de regels over het vellen en herbeplanten van houtopstanden. Deze doelstellingen zijn natuurbescherming, de instandhouding van het bosareaal en het beschermen van landschappelijke waarden. In tegenstelling tot de specifieke zorgplicht met betrekking tot gebieden en soorten, is de specifieke zorgplicht in art. 11.116 Bal niet nader uitgewerkt. Wel is ook deze specifieke zorgplichtbepaling zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk handhaafbaar. Zo kan er bijvoorbeeld beter worden gehandhaafd tegen illegale kap. Om aantoonbaar aan de specifieke zorgplicht te hebben voldaan, is het raadzaam dat de toetsing aan de zorgplichtbepalingen in een rapportage wordt vastgelegd.

Meldplicht en herplantplicht

In het Bal staan de regels voor het vellen en herplant van een houtopstand. Het is verboden om zonder een melding een houtopstand te vellen. De velling moet ten minste 4 weken tot maximaal 1 jaar vooraf worden gemeld (art. 11.126 Bal). Middels een maatwerkvoorschrift in een Omgevingsverordening kan GS een kapverbod opleggen voor de bescherming van bijzondere natuur- of landschappelijke waarden, voor ten hoogste 5 jaar (art. 11.128 Bal).

Als een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, dan geldt een herplantplicht. De opstand moet dan binnen 3 jaar op dezelfde grond op bosbouwkundige wijze worden herbeplant (art. 11.129 Bal). Als de herbeplanting binnen 3 jaar niet is aangeslagen, wordt deze vervangen.

Uitzonderingen of afwijkingen melding- en herplantplicht

De provincie heeft de bevoegdheid om maatwerkvoorschriften op te stellen over de melding- en herplantplicht (art. 11.119 Bal). Op die wijze kan de provincie een vergunning verlenen van deze plichten, zodat kan worden afgeweken van de melding- of herplantplicht waaronder bijvoorbeeld de termijnen voor een melding of herbeplanting. Met een maatwerkvoorschrift kan de provincie ook herbeplanting op andere grond toestaan als de herbeplanting voldoet aan de eisen in de Omgevingsverordening, voor zover de provincie bevoegd gezag is, of als wordt voldaan aan de eisen in art. 11.130, onder b, voor zover de Minister voor N&S bevoegd gezag is. De meldplicht en herplantplicht geldt niet voor het periodiek vellen van griend- of hakhout (art. 11.126, lid 2 en art. 11.129, lid 1 Bal). Verder gelden een aantal uitzonderingen van de meld- en herplantplicht (art. 11.131 Bal) voor vellingen:

- in het kader van instandhoudings- of passende maatregelen om de Natura 2000-doelstellingen te kunnen bereiken;
- ter uitvoering van via een maatwerkvoorschrift of maatwerkregel verplichte preventieve of herstelmaatregelen voor het bereiken van de Natura 2000-doelstellingen;
- ter uitvoering van via een maatwerkvoorschrift verbonden aan een omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit of flora- en fauna-activiteit;
- ter uitvoering van regels gesteld in een ministeriele regeling of omgevingsverordening;
- voor de aanleg en onderhoud van brandgangen;
- uitgevoerd conform een bij ministeriele regeling aangewezen gedragscode;
- in het kader van Natura 2000-activiteiten of flora- en fauna-activiteiten van nationaal belang en voldoet aan de eisen in art. 11.131, lid 1, onder e Bal.

Een gedragscode moet voldoen aan de eisen die zijn opgenomen in art. 11.131, lid 2 Bal, en waarborgt dat er geen afbreuk wordt gedaan aan bijzondere natuurwaarden of landschappelijke waarden, de houtopstanden

geen deel uitmaken van een boskern, de herbeplanting op een bosbouwkundige manier plaatsvindt, op een grond die ten minste dezelfde kwaliteit heeft en ten minste een gelijk oppervlak heeft.

Bevoegd gezag

De Gedeputeerde Staten is het bevoegd gezag voor het vellen en beheren van houtopstanden (art. 11.113 Bal), tenzij het gaat om activiteiten van nationaal belang. Dan is de Minister voor N&S het bevoegd gezag (art. 11.114 Bal).

Meer informatie

Voor de van toepassing zijnde lokale uitgewerkte regels en maatwerk (bijv. voor de geldende bebouwingscontouren houtkap), wordt verwezen naar het [DSO](#) en de [Informatiekaart Natuur](#).

Voor een mogelijk beeld van de natuurwaarde of landschappelijke waarde van een houtopstand of bomenrij, kan onder meer de gemeentelijke Omgevingsvisie worden geraadpleegd of bijvoorbeeld de digitale kaart [Groen Erfgoed](#) of de [Erfgoedatlas](#).